

Till
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm den 2 juni 2010
Dnr. 10056

Yttrande SOU 2010:11 Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet

Kungl. Musikaliska Akademien får härmed avge bifogat yttrande över SOU 2010:11:
Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet

Åke Holmquist
Ständig Sekreterare
Kungl. Musikaliska Akademien

Bil.: Yttrande

Kungl. Musikaliska Akademiens yttrande över utredningen SOU 2010:11
Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet

Det positiva med betänkandet Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet är att dess förslag, om de genomförs, tydliggör en förhandlingsstruktur mellan staten och regionerna, som syftar till att hela landet successivt skall genomsyras av den nationella kulturpolitikens mål. Det ställer krav på staten att tydliggöra målens syfte och innehåll långt utöver de allmänna politiska skrivningarna och på regionerna att utarbeta konkreta handlingsplaner, som inte bara bekänner sig till de kulturpolitiska målen och anger hur de regionaliserade medlen kommer att användas, utan utstakar färdriktning och gestaltar verksamhetens form och innehåll utifrån ett såväl politisk som konstnärligt perspektiv. Men för att detta skall bli verklighet finns, enligt vår uppfattning, en rad sakförhållanden som måste uppmärksammas och beaktas i beslutsprocessen och i modellens genomförande. Det första gäller **Stockholms stad och Stockholms län**. I betänkandet konstateras att staden och länet inte är redo att gå över till den nya modellen redan från början. Kulturutredningen (SOU 2009:16) såg det som nödvändigt att en särskild utredning tillsattes om kulturen i staden och länet, ett förslag som fortfarande inte har förverkligats. I vårt yttrande över betänkandet I samspel med musiklivet framhölls att detta var en så allvarlig brist att inrättandet av en permanent nationell plattform för musiken borde anstå till att en sådan utredning förelåg. Stockholms län spelar på grund av befolkningens mängd, en stor ansamling av statliga institutioner och närvaron av ett mycket stort antal upphovsmän och utövande konstnärer en helt avgörande roll för hela landets kulturliv. Det kommer att förstärkas genom den snabba inflyttningen som innebär att befolkningsökningen inom tio år motsvarar Malmös nuvarande invånarantal. I Stockholm finns det största antalet institutioner som har enbart en statlig finansiering eftersom de har karaktären av nationalinstitutioner medan det regionala finansiella ansvarstagandet är begränsat till ett fåtal institutioner och verksamheter. Det har fått till följd att det fria musiklivet har ett mycket svagt stöd i staden och länet och att den professionella musikverksamheten inte blir tillgänglig i hela länet på samma sätt som sker i andra delar av landet.

Ansamlingen i Stockholm av helstatligt finansierade institutioner med nationellt uppdrag har historiska skäl, som idag knappast kan anses för giltiga. Det var naturligt att Sverige, som en nation med en mycket stark centralmakt alltifrån Gustav Vasas dagar, lät institutionsbyggandet ske i huvudstaden med förhoppning om att det skulle vara till gagn för hela landet. Vi menar att i de kommande förhandlingarna om de regionala kulturplanerna måste överväganden om kulturinstitutioner med nationellt ansvar och deras lokalisering finnas med på agendan liksom finansieringen av dessa. Det förutsätter att Stockholms stad och län ingår i den föreslagna modellen för statens stöd till regional kulturverksamhet. Vi kan därför inte ställa oss bakom betänkandets uppgivenhet i detta avseende liksom inte heller att de helstatliga institutionerna lämnas utanför nationella och regionala kulturpolitikens samspel. I ett avseende har utredaren insett detta, nämligen vad gäller stödet till vissa arrangörer akademier och verksamheter som betraktas som "nationella": Eric Ericsons Kammarkör, Vadstena-Akademien, Kungl. Musikaliska Akademien med flera, som alla inte har en helstatlig finansiering. Det heter i betänkandet att regeringen bör överväga att på sikt låta överväga att bidragsgivningen till dessa sker inom ramen för det nya anslaget till regional kulturverksamhet. Betänkandet öppnar således för möjligheten att institutioner med ett nationellt ansvar har en bidragsgivning som inkluderar stat, landsting och kommun. Akademien bejakar således en möjlighet att bredda bidragen till nationella institutioner för att frigöra medel.

I Stockholms-regionen skulle det på sikt kunna frigöra statliga medel till det fria musiklivet i staden och länet. Det andra gäller **statens villkor** för stödet till den regionala kulturverksamheten. I förhandlingarna måste staten klargöra att det inte räcker med att regionerna bekänner sig till de kulturpolitiska målen, vilket skulle riskera att cementera verksamheten och därmed försvåra förändringar i existerande strukturer och nyskapande verksamheter. Vi instämmer helt i utredarens uppfattning att kommunerna måste involveras i framtagandet av kulturplanerna, inte minst med hänsyn till att dessa har ansvaret för kulturskolan. Denna har under senare tid på alltför många håll blivit utsatt för hårdhänta besparingar och avgiftshöjningar, som allvarligt begränsat möjligheten för många barn och ungdomar att ta del av musikundervisningen och spelandet. Men än allvarligare är att den bredd inom musiken som är lika självklar som den som gäller för idrotten för att säkra högsta kvalitet och prestationer håller på att undergrävas. Om möjligheten för unga människor att utveckla sina tekniska och musikaliska färdigheter inom ramen för kulturskolor runt om i landet beskärs riskerar vi att rekryteringsgrunden för landets musikhögskolor allvarligt hotas. Detta leder på sikt till att Sverige inte kommer att kunna upprätthålla nuvarande nivå inom exempelvis orkester och operakulturen. På många håll har dessutom samspelet mellan det professionella musiklivet och skolan reducerats eller upphört, det vill säga ett samspel där utövande professionella musiker verkade i undervisningen. Det svenska ”musikaliska undret” har sin förankring i den kommunalas musikskola/kulturskolan och därför måste dess verksamhet och utveckling inkluderas i de planer som skall utgöra underlaget i förhandlingarna med staten. Detta gäller också den obligatoriska skolan. Den försvagning av estetiska kunskaper i allmänhet och musikaliska i synnerhet som skett i skolans kursplaner under en lång följd av år, motverkar på alla sätt de kulturpolitiska mål som besluts av riksdagen.

I förhandlingarna med regionerna måste staten kräva att regionerna garanterar att det kommer att finnas ett riskkapital för experiment och verksamheter som ifrågasätter och kritiserar. På sid. 65 i betänkandet heter det: ”Statens medel bör också främja att det på regional nivå finns möjlighet att göra lång- eller kortsiktiga satsningar på smalare och mer experimentell konstnärlig verksamhet”. Det anser vi vara självklart och därför måste ”bör” ersättas av ”skall”. Inom musikens område finns det förhållanden som måste garanteras betydande resurser. Det gäller den äldre och nya svenska musikens position, som trots många utfästelser av såväl institutioner som det fria musiklivet har en lika svag ställning i utbudet som när en kulturpolitik formulerades och genomfördes på 1970-talet. Vi menar att staten måste kräva att dess andel i utbudet väsentligt förstärks. Det gäller också engagemanget av svenska dirigenter, där några påtagliga förbättringar inte har skett inom institutionerna. Ett annat område gäller de svenska tonsättarna. De regionala planerna måste komma med konkreta förslag hur dessa ska kunna engageras i långt större utsträckning av institutionerna, det fria musiklivet och skolan. Andelen av deras musik i utbudet liksom ianspråktagandet av deras estetiska kunskaper är idag uppseendeväckande begränsat. Tillvaratagandet av konstnärlig kompetens gäller självklart också de professionella utövarna. Därför måste även ”bör” utbytas mot ett ”skall” i skrivningen: ”Det statliga stödet till regional kulturverksamhet bör därför bl.a. syfta till att ge kulturskapare i hela landet bättre möjligheter att arbeta och utveckla sitt konstnärskap. Det är sorgligt att något så självklart behöver framhållas i en kulturutredning! En annan aktör som också måste garanteras betydande resurser är arrangören. Utan ett professionellt arrangörsled kan inte det fria musiklivet fungera. Alla dessa åtgärder och uppgifter ligger också nära arbetsområdet för den nationella plattformen och bör ske i samråd med denna, det vill säga den nationella plattformen i den form som Musikaliska Akademien har föreslagit i sitt yttrande över betänkandet I samspel med musiklivet.

Det tredje gäller representationen och inflytandet i förhandlingarna. Den självklara politiska representationen måste, enligt vår uppfattning, kompletteras med företrädare för det konstnärliga fältet, det vill säga med människor som besitter sakkunskapen. Även här måste ”bör” bytas ut mot ”skall” i den skrivning som finns på sid. 112 i betänkandet: ”Vi anser också att det professionella kulturlivets representanter bör ges en roll när de regionala kulturplanerna tas fram”. Denna skrivning följs av en uppseendeväckande formulering, nämligen att det ”finns skäl att överväga” kulturskaparnas representanter skall få ersättning för de merkostnader som följer av medverkan i framtagandet av kulturplanerna. Det är svårt att förstå att endast kulturpolitikerna skulle komma i åtnjutande av denna generositet! I förhandlingarna på den statliga sidan ser vi det som självklart att utöver en konstnärlig representation i Kulturrådets samverkansorgan, finns företrädare för estetisk sakkunskap. Det kan gälla konstnärliga representanter utsedda av den nationella plattformen, företrädare för Kungl. Musikaliska Akademien och så vidare. Med Akademiens höga konstnärliga kompetens och dess helikopterperspektiv på musiklivet finner vi det angeläget att Kulturrådet samråder med Akademien när det gäller att utforma föreskrifter till regionerna beträffande kulturplaner, förhandlingsorganisation och övriga villkor för förhandlingsförberedelser. För det fjärde är det vår uppfattning att **analysen och utvärderingen** av de regionala kulturplanerna och deras genomförande görs av en från staten oberoende forskningsinstitution. Vi föreslår därför att ansvaret för de forskningsmedel som Kulturrådet idag disponerar förs över till en oberoende institution med erkänt hög vetenskaplig kompetens.